

Literatura

- Hájek, Z., Bartík, J., Čerevková, A., Koubková, H. 2017: Neolitické a eneolitické osídlení Neslovicka (okres Brno-venkov). *Praehistorica* XXXIII(1–2), 165–168.
- Přichystal, A., Rataj, P., Všianský, D. 2023: Petroarchaeological investigation of three nephrite axes from Moravia and Czech Silesia. *Přehled výzkumů* 64(1), 53–60.

Summary

The raw material of a stone axe (Fig. 16) found in Neslovice (Brno-Country District; Hájek et al. 2017), originally believed to be made of nephrite, was analysed petrographically. The shape and cultural context of the find corresponds most closely to axes made of jadeitite. Density measurements and X-ray diffraction analysis (Fig. 17) confirmed that the artefact is made of jadeitite/omphacitite originating from north-western Italy, specifically the Monviso Mountain or Voltri Massif in the Beigua UNESCO Global Geopark.

Antonín Přichystal

Oslavany (okr. Brno-venkov)

„Stará hora“.

Kultura lineární keramiky, kultura vypíchané keramiky. Sídliště, hrob. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Moravské zemské muzeum.

Lokalizace: WGS-84: 49,120605N, 16,333695 E

V průběhu března až listopadu proběhla další výzkumná sezóna záchraného archeologického výzkumu na lokalitě Oslavany – „Stará hora“ pod záštitou Moravského zemského muzea v Brně a společnosti Archaia Brno z. ú. vyvolaná stavbou „Oslavany Stará hora – nová čtvrť pro bydlení“ prováděnou společností Winning Estate Delta s.r.o. (Bučo 2025). Výzkum byl realizován v prostoru plánovaných stavebních prací. V roce 2024 se jednalo

o pokračování výzkumu v prostoru budoucích cestních komunikací a retenčních nádrží. Nejstarší doložené archeologické situace náleží kultuře s lineární keramikou. Jednalo se o pokračování sídliště zachyceného v první fázi výzkumu (Bučová Čerňavová et al. 2023). Kromě klasických sídlištních jam byl objeven i atypický pohřeb jedince uloženého vsedě (obr. 18). Kostra patřila pravděpodobně muži ve věku 25–30 let. Jedinec trpěl hypoplazií zubní skloviny, paradentózou a četnými entezopatiemi. V rámci této výzkumné sezóny bylo doloženo i mladší osídlení kultury s vypíchanou keramikou.

Literatura

- Bučo, M. 2025: *Nálezová zpráva o provedení záchraného archeologického výzkumu při chystané stavbě „Oslavany Stará hora – nová čtvrť pro bydlení – 2024“*. Rkp. nálezové zprávy č. j. 08/24. Uloženo: Archiv nálezových zpráv Archaia Brno z. ú.
- Bučová Čerňavová, K., Bučo, M., Bedáňová, A. 2023: Oslavany (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 64(1), 191.

Summary

In 2024, a rescue archaeological excavation continued at the Oslavany – Stará Hora site (Brno-Country District; Bučo 2025). The excavation documented another part of the settlement dated to the Linear Pottery and Stroke-Ornamented Ware cultures (cf. Bučová Čerňavová et al. 2023). The solitary burial of an adult man buried in a sitting position within a settlement pit (Fig. 18) was a unique discovery.

Katarína Bučová Čerňavová, Michal Bučo

Písečné (k. ú. Václavov u Chvaletína, okr. Jindřichův Hradec)

„Sadeln“, „Modleticko“.

Lengyelská kultura. Exploatačně-dílenský areál. Povrchový sběr. Průzkum. Uložení nálezu: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 48.9797000N, 15.4395200E

V posledních dvou dekáдах prováděli autoři zprávy s pomocí řady spolupracovníků (T. Klouda, J. a Z. Vavruškoví, M. Mejzlíková, M. Steffel a další) intenzivní povrchové prospekce v regionu Jemnicka na západní Moravě. Díky nim můžeme dnes prostor meziřící řek Želetavky a Moravské Dyje označit za periferii stabilního osídlení lengyelské kultury na Moravě a vše nasvědčuje tomu, že na téže úrovni pokračuje okraj osídlení také v oblasti přilehlého Dolního Rakouska. Kromě značně variabilní sídelní strategie a objevu mnoha desítek nových archeologických lokalit se zde podařilo prokázat i intenzivní využívání lokálních surovin na produkci kamenné industrie (Bartík 2012; 2013; 2014; Bartík, Krmíček 2013). Několik posledních let jsme se proto věnovali cílenému vyhledávání a výzkumu exploatačně-dílenských areálů. Na počátku roku 2024 se podařilo učinit další významný posun ve výzkumu, jelikož byl objeven primární výchoz porfyrického mikrodioritu, který můžeme zároveň na základě získaných nálezů determinovat jako potenciální exploatační areál a primární dílnu. Lokální porfyrické mikrodiority byly v zájmovém regionu intenzivně využívány na produkci vrtané i nevrtané broušené industrie v mladším stupni lengyelské kultury a dnes již víme, že na jejich redistribuci se podílelo několik sekundárních dílen na sídlištních nacházejících se ve vzdálenosti do 10 km od nově identifikovaného zdroje. Distribuční rádius polotovarů a hoto-vých nástrojů je však výrazně větší (nižší desítky kilometrů).

Obr. 18. Oslavany. Hrob č. 804. Foto M. Bučo.

Fig. 18. Oslavany. Grave No. 804. Photo by M. Bučo.

Sekeromlaty i motyky vybroušené z porfyrického mikrodioritu pravděpodobně ze zdrojů v horním Podyjí, jsme předběžným průzkumem doložili až na lokalitách: Lindau u Raabs an der Thaya, Vevčice u Znojma, Rešice, Březník, Jihlava – Čajkovského ulice, Pleše u Kardašovy Řečice ad.

Nově objevená primární dílna se nachází na rozhraní katastrálních území obcí Václavov u Chvaletína a Modletice v polní trati „Sadeln“, dnes známé také jako „Modleticko“. Lokalita leží na svahu orientovaném k severovýchodu v nadmořské výšce 470 až 480 m. Přibližně 200 m severně od ní protéká Slavětínský potok, který se o několik set metrů dále vlévá do Moravské Dyje. Jednotlivé kusy porfyrického mikrodioritu byly při erozi pole splaveny až do sedimentů Slavětínského potoka. Díky podrobnému geologickému mapování byla na lokalitě Václavov doložena velká žíla granitového porfyru až granodioritového či monzonitového porfyritu s biotitem (Jenček et al. 1987, č. 15). Žíla protíná světlé migmatity až ortoruly gföhlského příkrovu a okrajově i úzké polohy amfibolitů. Amfibolity patří do jednotky označované rakouskými geology jako „Karlsteiner Schuppe“. „Karlštajnská šupina“ vyznačuje výrazné geologické rozhraní mezi gföhlskou jednotkou a biotitickými pararulami až migmatity, které vystupují severně od sledované žíly mikrodioritu a jen náleží do monotónní jednotky moldanubika. Zajímavou skutečností však je, že na dalších geologických mapách žíla porfyrického mikrodioritu vyznačena není (cf. Suess et al. 1925; Thiele et al. 1987). Žíla měla podle geologického mapování údajně směr SV–JZ, ale novým podrobným průzkumem se ukazuje, že situace je značně zkreslena druhotným rozptylem kusů mikrodioritu v období, kdy zde fungovala neolitická dílna. Výrazné přemístění úlomků mikrodioritu také zřejmě nastalo díky intenzivním splachům po poměrně příkrém svahu ve svrchním pleistocénu a holocénu. V úvahu musíme také vzít fakt, že kusy mikrodioritu byly dlouhodobě vysbírávány z povrchu vrcholné středověkých polí a poté byly deponovány někde po okrajích pole na agrární hromady či do různých roklí. Bohužel přemísťování velkého množství kusů mikrodioritu pokračuje i v současnosti, neboť se při pěstování brambor všechny větší kameny z pole odstraňují mechanizací. Podle novějších poznatků by tak měla žíla mikrodioritu mít spíše orientaci ve směru V–Z, délku asi 100 m a šířku několik metrů.

Neolitická dílna se projevuje jako výrazný povrchový klastr výrobního odpadu (obr. 19), ale i přirozených zlomků suroviny, které se rozpadají do kulovitých útvarů. Na základě dosavadního stavu mapování plošné distribuce výrobního odpadu dosahuje klastr nálezů rozsahu přibližně 80 × 50 m v ose SVV–JZZ. Doposud realizované povrchové sběry přinesly nálezy více jak dvou stovek úštěpů různých velikostí, několika iniciálních polotovarů a také masivních otloukačů/palic. Fragmenty keramiky, finální vybroušené výrobky či jiný doprovodný materiál zde však prozatím získány nebyly. Na základě známých dokladů distribuce této suroviny na okolní sídliště můžeme zdejší dílenské aktivity datovat pravděpodobně do mladšího stupně lengyelské kultury.

Na povrchu terénu dnes nejsou patrné žádné terénní deprese, přesto zde lze oprávněně očekávat pozůstatky pravěké exploatace, která sledovala k povrchu vystupující žílu. Na její přesnější lokalizaci se proto zaměří budoucí výzkum. Stejně tak bude věnována pozornost petrografické analýze, která napomůže definovat variabilitu těžené horniny a odlišit ji od porfyrických mikrodioritů původem z brněnského masivu, či z dalších primárních zdrojů nejen v českém masivu. V nejbližším okolí primárního zdroje u Václavova, na lokalitách Modletice – „Luss“ (pouze 600 m JV od zdroje), Písečné – „bei Oberluss“ a Nové Sady – „Staubleiten“ se již dříve objevily jednotlivé zlomky sekeromlatů i motyk, které byly vybroušeny z lokálního porfyrického mikrodioritu (Franz 1933, 81; děkujeme Mgr. J. Kocinovi za

Obr. 19. Písečné. Pohled na exploatačně-dílnský areál od západu. Foto J. Bartík.

Fig. 19. Písečné. View of the exploitation-workshop area from the west. Photo by J. Bartík.

možnost studovat výše zmíněné kamenné artefakty ve sbírkách Muzea Jindřichohradecka). Podle revize lokalit Modletice a Písečné jsme však zjistili, že dřívější nálezy zlomků vrtané kamenné industrie z porfyrického mikrodioritu pochází z prostor ležících mimo typická neolitická sídliště, neboť v uvedených místech jsme dosud potvrdili jen ojedinělé kusy štípané kamenné industrie, bez doprovodné keramiky a dalších neolitických artefaktů.

Literatura

- Bartík, J. 2012:** Lengyelské osídlení mikroregionu povodí řeky Želetavky. Nové poznatky o kultuře s moravskou malovanou keramikou na periferii jihozápadní Moravy. In: J. Peška, F. Trampota (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu 2011. Sborník referátů z 30. pracovního setkání badatelů pro výzkum neolitu a eneolitu Čech, Moravy a Slovenska. Mikulov 19.–22. 10. 2011.* Mikulov, Olomouc: Regionální muzeum Mikulov, Archeologické centrum Olomouc, 11–23.
- Bartík, J. 2013:** Broušená a ostatní kamenná industrie kultury s moravskou malovanou keramikou z prostoru nejzápadnější Moravy. In: M. Metlička (ed.): *Příspěvky z 31. pracovního setkání Otázky neolitu a eneolitu našich zemí.* Archeologie v západních Čechách 6. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 118–154.
- Bartík, J. 2014:** Dynamika neolitického a časně eneolitického osídlení na periferii západní Moravy. In: M. Popelka, R. Šmidtová, (eds.): *Neolitizace aneb setkání generací.* Praha: Univerzita Karlova, 9–27.
- Bartík, J., Krmíček, L. 2013:** Petroarcheologický rozbor žilných magmatických hornin moldanubika využívaných na výrobu neolitické broušené kamenné industrie v prostoru nejzápadnější Moravy. *Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales* XCVIII(1), 25–34.
- Franz, L. 1933:** Funde aus Zlabings. *Sudeta* IX, 81–84.
- Jenček, V. (red.) 1987:** *Geologická mapa ČSR 1:50 000. List 33-21 Slavonice.* Praha: Ústav geologický.
- Suess, F. E., Gerhart, H., Beck, H. 1925:** *Geologische Spezial-karte der Republik Österreich. Blatt Drosendorf (4455).* 1:75 000. Wien: Geologische Bundesanstalt.
- Thiele, O. et al. 1987:** *Geologische Karte der Republik Österreich 1 : 50 000. Blatt 7 Gross Siegharts (6911).* Wien: Geologische Bundesanstalt.

Summary

In 2024, a potential exploitation area and primary workshop for porphyritic microdiorite was discovered near Písečné, at the boundary of the cadastral areas of Václavov u Chvaletína and

Modletice (Jindřichův Hradec District), in the 'Sadeln' field, also known today as 'Modleticko'. The workshop site is a distinct surface cluster of production waste and raw material fragments, extending over an area of approximately 80 × 50 m (Fig. 19). Surface collections carried out to date have yielded over 200 flakes of various sizes, several preforms, and massive hammerstones. Based on the recorded distribution of this raw material to nearby settlements, the workshop activity at the site can likely be dated to the later stage of the Lengyel culture.

Jaroslav Bartík, Milan Vokáč, Tomáš Rohovský

Polešovice (okr. Uherské Hradiště)

„Nivy“.

Kultura lineární keramiky. Sídliště. Plošný odkryv. Záchraný výzkum.

Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.0148306N, 17.3731067E

Při pokračování pravidelného záchraného výzkumu v polešovické pískovně patřila v roce 2024 většina prozkoumaných objektů neolitickému horizontu zdejšího polykulturního osídlení. Prozkoumáno bylo osm rozlehlejších objektů charakteru stavebních jam, které se na neolitických sídlištích vyskytují podél delších stran nadzemních domů. Přesvědčivé stopy pravidelných konstrukcí typických nadzemních staveb se však v blízkosti tohoto objektu nedochovaly. Do stejného období pak patří i další prozkoumané sídlištní jámy. V menší míře se vyskytly i objekty z období popelnicových polí a halštatu.

Podle vyzvednutých keramických zlomků náleží tyto objekty nejstarší fázi kultury s lineární keramikou. Vedle keramických nálezů se podařilo získat také několik kamenných nástrojů, ať už drobnějších úštěpů z rohovcové suroviny, či kamenných brousků a zlomků zrnotěrek.

Literatura

AMČR: Záznam M-202205983 [cit. 2025-01-30]. Archeologická mapa České republiky. DOI: 10.60585/M-TX-202300278. Dostupné z: <https://amcr.aiscr.cz/id/M-202205983>.

Summary

In 2024, a systematic rescue archaeological excavation was conducted in the 'Nivy' field (Polešovice cadastral area, Uherské Hradiště District), revealing another part of the settlement from the earliest phase of the Linear Pottery culture period.

Marek Lečbych

Pozořice (okr. Brno-venkov)

Ul. Nová, parc. č. 1546/2, 1547.

Neolit. Sídliště. Skupina/síť sond. Záchraný výzkum. Uložení nálezu:

Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.2053328N, 16.7901914E

Při novostavbě rodinného domu na ulici Nová v Pozořicích bylo ve výkopech základových pasů zdokumentováno několik sídlištních jam, které mohly být s ohledem na nepočetné nálezy datované pouze rámcově do neolitu.

Literatura

Neuvejeno.

Summary

Several settlement pits were recorded in the foundational trenches for a new family house in Nová Street in Pozořice (Brno-Country District). Based on the few finds, the features can only be tentatively dated to the Neolithic period.

David Parma

Přerov (k. ú. Dluhonice, okr. Přerov)

Ul. K Polí, parc. č. 607.

Kultura lineární keramiky. Sídliště. Plošný odkryv. Záchraný výzkum.

Uložení nálezu: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

Lokalizace: S-JTSK: -537182.7, -1137798.28; -537169.7, -1137796.03; -537052.69, -1137992.81; -537052.44, -1137992.68

V září až listopadu 2024 uskutečnili pracovníci Archeologického centra Olomouc, p. o., záchraný archeologický výzkum na stavbě nové komunikace k rodinným domům. Dosud neznámá lokalita je situovaná na východním okraji obce na mírném svahu obráceném k jihu s nadmořskou výškou 215–217 m. Stavbou bylo na ploše 14 × 330 m odkryto 309 sídlištních objektů a 51 hrobů z období neolitu, doby popelnicových polí, laténu a střední doby hradištní.

Obr. 20. Přerov. Pohled na výzkum sídliště kultury s lineární keramikou. Foto V. Záhorák.

Fig. 20. Přerov. View of the excavation area of the Linear Pottery culture settlement. Photo by V. Záhorák.